

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 189. Vtrum voluntas dæmonum, & hominum damnatorum sit ita deprauata, vt non possint exercere vllum actum moraliter bonum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

354 De impotentia damnatorum ad bonum:

sed ex eo, quod Deus subtraheret illis gratiam necessariam ad poenitentiam salutarem.

Respondeo, quod Fulgentius eo loco docet duo. Primum est, quod ad salutarem poenitentiam, & conuersionem, neque in hominibus, neque in Angelis sufficiunt vires naturales, sed necessaria est gratia. Secundum est, quod hanc gratiam, quam Deus concedit hominibus peccantibus, negauit omnibus Angelis. Superest quaestio, quare Deus hanc gratiam, quam concedit hominibus, negarit Angelis. Ad hanc quaestionem, quam Fulgentius eo loco non mouet, respondemus nos cum Sancto Thoma rationem praecipuam desumi ex eo, quod Angeli naturaliter habeant impotentiam moralem retrahendi peccatum commissum, vt explicatum est.

Ad 3. Respondeo cum Sancto Thoma, artic. 4. quaest. 64. ad 4. adequatam causam, cur Deus peccatum hominum voluerit reparari per alium, hoc est per Christum, non esse, quia homo cecidit per alium, hoc est impulsu diaboli, sed quia cecidit per alium, & naturaliter est capax poenitentiae; sed licet ceteri Angeli ceciderint impulsu Luciferi, naturaliter habent impotentiam moralem ad poenitentiam: ergo.

QVÆSTIO CLXXXIX.

Voluntas demonum, & hominum damnatorum sit ita deprauata, vt non possint exercere vllum actum moraliter bonum?

S. Thom. quaest. 64. art. 2.

Videntur daemones, & damnati posse exercere aliquos actus moraliter bonos, & honestos honestate, non quidem supernaturali, sed merè naturali: primò quia tales actus possunt ab Angelis exerceri viribus naturæ; sed demonibus naturalia non sunt ablata, vt docet Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus: ergo.

2. Secundò Luc. 16. Anima diuitis epulonis, cum esset in tormentis inferni, rogauit Abrahamum, vt mitteret Lazarum ad fratres suos adhuc viuentes, qui eos moneret, vt abstinerent à peccatis, ne damnarentur; sed hic actus fuit moraliter bonus, & honestus, vt indicat Chrysostomus tom. 2. Homil. 4. de Lazaro dicens: *Vide, quam humanum, quam mansuetam pena illum reddiderit. Qui Lazarum praesentem despiciebat, aliorum absentium nunc curam habet &c.* & alia addit, quibus videtur laudare actum illum vt vndique honestum.

3. Tertiò Sap. 5. tribuuntur damnatis actus, quibus suum errorem agnoscunt, ac de eo dolent; sed illi actus videntur vndique honesti, nec Scriptura refert vllam circumstantiam, ex qua vitentur: ergo.

4. Quarto daemones, & damnati liberè

peccant: ergo possunt liberè abstinere ab omnibus peccatis saltè per puram omissionem, qua suspendant omnes suos actus liberos.

5. Quintò nulla affertur causa sufficiens, ex qua in daemonibus oriatur impotentia physica, vel moralis exercendi aliquos actus moraliter bonos, & abstinerendi à peccatis: ergo.

6. Respondeo duas esse sententias. Prima Scoti in 2. dist. 7. quaest. 1. Durandi eadem, dist. quaest. 2. num. 12. Bassolis ibidem quaest. 1. art. 3. & quorundam aliorum, docet daemones, & damnatos non ita esse obstinatos in malo, & determinatos ad peccandum, vt non possint exercere aliquos actus moraliter bonos, & honestos ex obiecto, & ex omnibus circumstantiis. Scotus, & Bassolis addunt daemones de facto propter eius ingentem malitiam nunquam benè operari. Durandus de hac quaestione facti nihil dicit.

7. Secunda sententia communis docet daemones, & damnatos non posse exercere vllum actum vndique, & ex omni circumstantia bonum, & honestum. Sequuntur hanc sententiam Antisiodorensis lib. 2. Summae, tract. 2. cap. 7. quaest. 1. Sanctus Thomas in 2. dist. 7. quaest. 1. art. 2. & eadem distincta. Sanctus Bonaventura prima parte, art. 1. quaest. 2. Egidius quaest. 1. art. 2. Richardus quaest. 2. art. 2. Gregorius quaest. 1. artic. 2. Capreolus quaest. 1. art. 1. concl. 2. Eandem sententiam Sanctus Thomas docuit etiam in Summa hac quaest. 64. art. 2. ad 5. eumque sequuntur Caietanus, & Thomista, ac Ferrariensis lib. 4. contra gentes, cap. 95. nec non ex nostris Suarez lib. 8. de Angelis, cap. 3. & Vasquez 1. par. disput. 241. cap. 1. num. 2. & alij. Ex citatis authoribus Sanctus Thomas hoc art. 2. ad 5. Sanctus Bonaventura, & Marsilius, dicunt solum daemones nunquam benè operari, quod Scotus non negat. Ceteri, & idem S. Thomas in 2. dicunt daemones nec posse benè operari.

8. Dicendum: daemones, & damnati habent necessitatem moralem peccandi in omnibus suis actibus liberis, & impotentiam moralem faciendi vllum actum moraliter bonum, ac proinde in omnibus suis actibus liberis peccant.

9. Probatur primò ex Scriptura. Ad Gal. 6. dicitur: *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Ioan. 9. *Venit nox, in qua nemo potest operari.* Io. 11. *Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebrae comprehendant.* Ecclesiast. 9. *Neque opus, neque ratio, neque sapientia, neque scientia erunt apud inferos.* Psalm. 6. *Non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?* Proverb. 18. *Impius cum in profundum venerit, contemnet.* Iob. 10. *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Actus autem honesti sunt ordinati. Iob. 41. de diabolo sub figura Bohemoth dicitur: *Cor eius indurabitur, quasi lapis.*

10. Probatur secundò ex Patribus. Fulgentius lib. de fide ad Petrum, cap. 3. dicit: *In quo,*

ni-

nimirum in igne inferni, omnes illi prævaricatores Angeli, nec mala possunt unquam voluntate cavere, nec pœna; & inferius: ex quo ruinæ illius meriti in hanc inferiorem sunt detrusi caliginem, bonam non poterunt resumere voluntatem: ac non multo post loquens de bona voluntate dicit: quam sic amiserunt Angeli, cum haberent, ut amissam deinceps habere non possint: ac demum concludit de omnibus damnatis: etsi ibi erit stimulus penitendinis, nulla tamen ibi erit correctio voluntatis. A talibus enim iniquitas sua ita culpabitur, ut nullatenus possit ab ijs diligi, vel desiderari iustitia. Voluntas enim eorum semper talis erit, ut habeant in se semper malignitatis sue supplicium, nunquam tamen percipere possint bonitatis affectum: quia sicut qui cum Christo regnabunt, nullas in se mala voluntatis reliquias habebunt, ita illi, qui erunt in supplicio ignis æterni cum Diabolo, & eius Angelis deputati, sicut nullam ulterius habebunt requiem, sic nullatenus bonam habere poterunt voluntatem. Prosper lib. 3. de Vita Contemplat. cap. 12. dicit: Quid est obmutescentes manibus, & pedibus ligari, nisi in inferno, ubi Deo nemo confitetur, actione privari? Sicut in exteriores tenebras mitti nihil aliud erit, nisi à Domino, qui est mentium lumen, expelli. Ignatius Martyr Epist. 8. ad Philipp. de Diabolo dicit. Sapiens est ad malè faciendum: bonum vero quid sit, ignorat. Innocentius 3. lib. 3. de contemptu mundi, cap. 10. dicit. Voluntas damnati licet amiserit potestatis effectum, semper habebit malignitatis affectum: & cap. 7. Tanta erit in reprobis mentis obliuio, tanta cæcitas animi, tanta confusio rationis, ut raro, vel nunquam ad cogitandum quicquam de Deo possint assurgere, nedum ad confitendum valeant aspirare.

11. Quæritur, ex qua causa oriatur in demonibus, & damnatis hæc necessitas in omnibus suis actibus liberis peccandi, ac nunquam exercendi aliquem actum moraliter bonum ex omnibus circumstantiis.

12. Respondeo plures esse sententias. Prima docet causam huius necessitatis esse habitum quemdam à Deo demonibus, & damnatis infusum tam vehementer inclinantem ad peccandum, ut tali inclinationi resistere non possint. Hanc opinionem defendit Aureolus in 2. dist. 7. art. 1. quæst. 1. quem secutus est Holcot in 2. quæst. 4. eamque probabilem censuit Maior in 2. distinct. 6. quæst. 1.

13. Secunda sententia Ochami in 2. q. 19. & quodlib. 1. quæst. 14. ac Gabrielis in 2. dist. 7. quæst. 1. art. 1. docet Deum necessitare demones, & damnatos ad odium Dei, producendo illud in eorum voluntate passivè tantum se habente.

14. Vtrique sententia est absurdissima. Primo enim sequitur Deum physicè necessitare demones, & damnatos ad peccandum, & ad Deum odio habendum. Secundo sequitur damnatos, odio habendo Deum, non peccare: nemo enim peccat in eo, quod vitare nequit: ergo si demones, & damnati neque physicè possunt abstinere ab odio Dei, aliisque peccatis, odio habendo Deum, non pec-

cant. Confirmatur: nam nemo peccat, actum aliquem purè recipiendo, & ad illum non concurrente actu: sed iuxta Ochamum, & Gabrielem demones, & damnati odium Dei purè recipiunt à Deo, nec ad illud actuè concurrunt: ergo. Tertiò sequitur Deum esse causam, & auctorem peccati, ad illud directè necessitando damnatos.

15. Tertia sententia docet primum peccatum ab Angelis in via commissum esse sufficientem causam tantæ obstinationis, ut nunquam amplius possint bonum opus moralè efficere. Cum enim immobiliter inhæreant primæ illi intentioni peccaminosæ, qua constituerunt suum ultimum finem in se ipsis, ac virtute eius intentionis semper operentur, & cuncta, quæ agunt, ad illum suum finem referant, semper peccant, ac nullum actum moraliter bonum exercent, cum omnes inficiantur ex circumstantia finis præcisi. Hanc sententiam insinuat Sanctus Thomas hoc art. 2. quæst. 64. in responsione ad 5. & clarius videtur illam docuisse in 2. dist. 7. & in hoc sensu Sanctum Thomam explicant, & sequuntur Capreolus in 2. dist. 7. quæst. 1. art. 1. Caietanus in comment. huius loci, Ferrariensis in lib. 4. contra Gentes, cap. 95. ac Thomistæ communiter. Sed potest opponi. Nam cum homines fiat mutabiles in proposito semel concepto, non affertur sufficiens ratio, cur etiam homines damnati habeant quandam necessitatem semper peccandi, ac nunquam honestè operandi. Deberet ergo asserri aliqua ratio communis demonibus, aliisque damnatis.

16. Quarta sententia Ægidij, ac Vasquez 1. par. disput. 24. cap. 4. docet causam, cur demones, & damnati non possint exercere ullum actum moraliter bonum, esse, quia Deus iusto suo iudicio negat illis gratiam necessariam ad exercendos actus moraliter bonos, & honestos. Aliter hanc opinionem explicat Ægidius, aliter Vasquez. Ægidius enim docet ad actum moraliter bonum requiri, ut quis non operetur purè propter se ipsum, sed propter finem altiore se; ad operandum autem propter finem altiore, requiri gratiam, quam Deus iusto iudicio negat demonibus, & damnatis. Vasquez autem docet ad opus moraliter bonum necessariam esse necessitatem consequenti gratiam efficacem consistentem in cognitione congrua, quam Deus iuste negat demonibus, & damnatis.

17. Quinta sententia Suarij lib. 8. de Angelis, cap. 11. num. 2. docet causam talis impotentiae in demonibus, & damnatis esse statum miserum damnationis coniunctum fragilitati volūtatis creatæ suis viribus relictæ sine ullo gratuito, vel morali, ut sic loquamur, Dei iuvamine, cum sola generali influentia, quasi physica Dei ad operandum.

18. Dicendum primò: Demones, & damnati carent omni gratia supernaturali, & quia ad exercendos actus supernaturales ne-

cessaria est gratia supernaturalis, carent potentia physica exercendi actus supernaturales: quia rursus soli actus supernaturales sunt salutares, & utiles ad obtinendam remissionem peccatorum, ideo carent potentia physica ad actus poenitentiae salutis &c. ac proinde causa, cur non possint exercere actus viros salutariè honestos, est, quia in poenam peccatorum privati sunt omni gratia, & omnibus auxiliis supernaturalibus. Hæc conclusio communiter admittitur, ac videtur certa, cum procedat ex principiis penè certis, & communiter admittis. Sed afferenda etiam est causa impotentiae moralis damnatorum, & damnatorum ad exercendos actus parè naturales moraliter honestos, licet non salutares, ad quos iuxta communem sententiam non requiritur gratia supernaturalis, nec sunt necessaria auxilia supernaturalia.

19. Dicendum secundo cum tertia sententia, quæ ut dixi num. 5. videtur esse Sancti Thomæ: primum peccatum damnatorum, quod ex dictis quæst. 188. propter suam naturalem inflexibilitatem retractare non possunt, est sufficiens causa, propter quam non possunt moraliter exercere ullum actum moraliter bonum, sed in omnibus suis actibus deliberatis peccant. Probatur, & explicatur. Dæmones enim per primum peccatum commissum in via cum plena deliberatione auerterunt se à Deo ultimo fine, & prima regula, conuerterunt se ad se ipsos, & in se ipsos, & in propria voluntate constituerunt ultimum finem, ideoque diabolo, ac dæmonibus applicari potest illud Hieremiæ 2. 20. *A saculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti, non seruiam: sed in hac voluntate, qua se auerterunt à Deo ultimo fine, & prima regula, ac constituerunt ultimum finem in se ipsis, immutabiliter perseverant, & semper operantur propter finem præconceptum, & omnia ordinant ad se ipsos: ergo nunquam deliberatè operantur ut se conforment primæ regulæ, & Deo ultimo fini, sed omnia ordinant ad se ipsos ut ultimum finem: sed ad hoc, ut actus sit moraliter honestus, requiritur, ut quis amet honestum, quia honestum est, & conforme primæ regulæ: ergo nunquam operantur honestè, sed semper peccant, cuncta ordinando ad se ipsos ut ultimum finem: & sicut habent necessitatem moralem ad perseverandum in prima illa intentione, qua constituerunt ultimum finem in se ipsis, sic habent necessitatem moralem nunquam exercendi actus deliberatos moraliter bonos, sed peccandi per omnes suos actus deliberatos. Ut igitur loquitur Sanctus Thomas hoc art. 2. quæst. 64. agens de actu deliberato dæmonis: *Talis actus semper est malus, quia etsi aliquando aliquod bonum faciat, non tamen bene facit, sicut dum veritatem dicit, ut decipiat, & dum non voluntariè credit, & confitetur, sed rerum evidentia coactus. Alius autem actus dæmonis est naturalis, qui bonus esse potest, & attestatur bonitati naturæ, & tamen tali bono actu abutuntur ad malum.**

20. Dices: sequeretur, quod etiam homo viator, qui peccavit mortaliter, ac proinde se auertit à Deo ultimo fine, & prima regula, ac constituit suum ultimum finem in se ipso, & peccatum adhuc non retractavit, in omnibus suis actibus deliberatis peccaret: siquidem operaretur propter prauum finem præintentionum.

21. Respondeo, negando sequelam. Primo homo viator dum peccat, non se auertit totaliter à prima regula, & ultimo fine, neque totaliter ponit in se ipso ultimum finem omnium suarum actionum, sed solum huius actionis: ergo potest aliam actionem ordinare ad ultimum finem, & primam regulam, illamque facere, quia est honesta, & conformis primæ regulæ, & ultimo fini, ac proinde operari honestè. At diabolus, & dæmones per primum peccatum totaliter se auerterunt à Deo ultimo fine, & prima regula, & constituerunt suum ultimum finem in se ipsis, ordinando omnes suas actiones ad talem finem: ergo stante tali actu, quem retractare moraliter non possunt, nullam suam actionem possunt ordinare ad primam regulam, & ultimum finem, prout requiritur ad operandum honestè. Secundo homines viatores sunt moraliter mutabiles: ergo licet se totaliter auertissent ab ultimo fine, & talem actum perfectè non retractarint, tamen illum actum identidem retractant partialiter, & imperfectè, facientes aliqua opera, quia honesta sunt, & conformia primæ regulæ, quod in Angelis moraliter euenire nequit, propter naturalem eorum immutabilitatem.

22. Superest, ut assignemus causam vniuersalem, propter quam non solum dæmones, sed etiam homines damnati carent potentia morali exercendi actus moraliter bonos, & non peccaminosos.

23. Dicendum igitur tertio: status damnationis, ac summa eius miseria est sufficiens causa, ut omnes damnati careant potentia morali exercendi actus honestos, & habeant necessitatem moralem ad semper, & in omnibus suis actibus deliberatis peccandum.

Probatur, & explicatur. Nam qui priuatur suo ultimo fine, & patitur maxima mala, & summos dolores sine spe euadendi, difficillimum est, ut solis viribus naturæ patienter ferat, & non prorumpat in odium illius, quem apprehendit esse sibi causam tanti mali, illumque blasphemet: sed dæmones, & damnati priuantur suo ultimo fine, & patiuntur mala maxima, & summos dolores sine vlla spe euadendi per totam æternitatem, & relinquuntur solis viribus naturæ cum solo concursu generali Dei, sine vilo auxilio gratiæ: ergo difficillimum est, ut patienter ferant, ac cum apprehendant Deum ut inimicum, & causam tanti mali, Deum non oderint, nec blasphement: & hæc summa difficultas causat moralem necessitatem Deum semper odio habendi, & blasphemandi: ergo cum sciant Deum esse primam regulam, moraliter necessitantur ad

ad odio habendam primam regulam; sed qui moraliter necessitatur ad odio habendam primam regulam, habet moralem impotentiam amandi honestum, quia honestum est, & conforme primæ regulæ: ergo dæmones, & damnati habent moralem impotentiam amandi honestum, quia honestum est, & conforme primæ regulæ; sed ad actum moraliter honestum requiritur, ut ametur honestum, quia honestum est, & conforme primæ regulæ: ergo dæmones, ac damnati habent moralem impotentiam faciendi actus moraliter honestos, & habent moralem necessitatem in omnibus suis actibus peccandi, siquidem etiam cum faciunt bona, non faciunt bene, & ex fine recto, sed ex fine pravo, ac proinde peccant. Quod in damnatis ex summa miseria sequatur obstinatissimum odium Dei, docuit Sorus in 4. dist. 54. art. 4. & 5. relatus à Suarez lib. 8. de Angelis, cap. 11. num. 10. Sorus igitur inter alia dicit. *Sicut ex visione Dei sequitur confirmatissimus in beatis ipsius amor, ita in damnatis ex consideratione sue miserie sequitur obstinatissimum odium Dei, quo velut hostem eum perpetuo prosequuntur: & rationem affert, quia damnati semper cogitant Deum ut inimicum, cruciantem, ac summum illis malum inferentem.*

24. Confirmatur: nam qui desperat de fine, est moraliter impossibile, ut ponat media ad talem finem; sed finis actus honesti est, ut reddat bonum, & beatum operantem: damnati autem desperant de hoc, ac vident se non posse per illos actus fieri bonos, & beatos: ergo est moraliter impossibile, ut exercent illos actus honestos.

25. Queritur, utrum dæmones, & damnati habeant necessitatem physicam, vel solum moralem peccandi.

Respondeo aliquos docuisse, quod sicut beati non liberè, sed necessariò amant Deum, & non sunt liberi ad bonum, & malum, sed solum ad hoc, vel illud bonum, ad hunc, vel illum actum honestum, sic damnati non liberè, sed necessariò odio habent Deum, ac non sunt physicè liberi ad bonum, & malum, sed solum ad hunc, vel illum actum malum, & peccaminosum. Videtur verò hanc sententiam docuisse præsertim Ochamus, qui censuit actum odij Dei immitti damnatis à Deo, voluntate eorum purè recipiente, & actiue non concurrente, ut dictum est num. 13. Dicendum contra hanc sententiam, dæmones, & damnatos, non physicè, sed solum moraliter necessitari ad odio habendum Deum, ac proinde physicè posse Deum non odisse, nec peccare. Ratio est, quia de ratione peccati est, ut possit saltè physicè vitari: ergo si physicè vitari non posset, peccatum non esset, ac non tam tribueretur peccanti, quam necessitanti ad peccandum. Rursus si Deus damnatos physicè necessitaret ad peccandum, Deus esset auctor peccati. Sed hæc suo loco sunt magis explicanda.

26. Existimo igitur dæmones, ac damna-

tos moraliter solum necessitari ad peccandum, ad Deum odio habendum, blasphemandum, & per peccata commissa in via meruisse de condigno poenam, ex qua sequatur talis necessitas. Meruerunt enim summam miseriam, in qua relinquerentur solis viribus naturæ, sine vlla gratia, ac cum solo concursu generali Dei, sed ex his sequitur moralis impotentia faciendi actus honestos, & moralis necessitas semper peccandi: ergo. Deus autem dum hanc poenam infert, ex qua sequitur moralis necessitas peccandi, indirectè tantum, & per accidens causat talem moralem necessitatem, quam dæmones, & damnati, peccando in via, sibi causarunt, & meruerunt. Addo dæmones, & damnatos habere necessitatem metaphysicam consequentem ad semper peccandum: siquidem Deus videt illos cum morali necessitate antecedenti ad peccandum posse quidem physicè non peccare, sed semper de facto peccaturos. Necessitas autem consequens non opponitur libertati, ut omnes docent. Potentiam physicam faciendi aliquid, quod nunquam fiet, admittit Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione, cap. 6. & 7. in quibus ex professo probat hominem posse quidem per totam vitam nunquam peccare, sed de facto omnes aliquando peccare. Rationem verò, cur nemo sit, qui nunquam peccet, cap. 3. desumit ex summa difficultate coniuncta cum physica potentia non peccandi, quam summam difficultatem Theologi vocant impotentiam moralem. Verba Augustini loquentis contra Pelagianos sunt. *Acutè autem sibi videntur dicere, quasi nostrum vultus ignoret, quod si volumus, non peccamus, nec præciperet Deus, quod esset humane impossibile voluntati. Sed hoc non vident, quod ad nonnulla desideranda, vel quæ malè cupiuntur, vel quæ malè merentur, magnis aliquando, & totis viribus opus est voluntatis, quas nos non perfecte in omnibus adhibuituros esse prauitæ, qui per Prophetam Psalm. 14. veridicè dici voluit: non iustificabitur in conspectu tuo omnis caro.*

27. Ad 1. distingo maiorem: actus moraliter honesti possunt potentia purè physica ab Angelis constitutis in statu summæ miserie exerceri viribus naturæ cum solo concursu generali Dei, concedo; potentia morali, nego: concedo minorem; & distingo eodem pacto consequens. Angeli, & qualibet creatura constituta in statu summæ miserie per vires naturæ cum solo concursu generali Dei habent potentiam purè physicam, non autem moralem ad non peccandum, & honestè operandum, ut explicatum est num. 19. & 23.

28. Ad 2. Diues epulo damnatus, dum volebat fratres non damnari, volebat bonum, sed non bene, neque ex amore honestatis, sed ex amore sui ipsius, ne ipsi ex damnatione fratrum augeretur poena, confusio, & infamia, ut communiter docent interpretes. Chrysostomus, dum videtur commendare illum actum ut bonum, dicendum, quod commendat ut bonum

bonum ex obiecto, in quantum volebat bonum, non autem ex omnibus circumstantiis, ac præsertim finis. Non enim dicit, quod volebat bonum ex amore honestatis, ac primæ regulæ.

29. Ad 3. Sapientiæ 5. dum tribuuntur damnatis actus, quibus suum errorem cognoscunt, ac de eo dolent, tribuuntur actus boni ex obiecto; at non asseritur, quod fuerint boni etiam ex fine, ita ut elicerentur ex amore honestatis, imò supponitur, quod elicerentur purè ex amore sui ipsius.

30. Ad 4. dæmones, & damnati liberè peccant libertate solùm physica, non morali, ideoque possunt liberè abstinere à peccatis potentia solùm physica non morali, cum nunquam abstinébunt. Ad id, quod additur, de abstinentia per puram omissionem: respondeo primò puram omissionem esse metaphysicè impossibilem, ut dicam in tractatu de actibus humanis, quæst. 20. Secundo dico, quod dæmones, & damnati licet possent physicè, non tamèn possent moralitèr abstinere ab omnibus peccatis etiam per puram omissionem. Ex summa enim eorum miseria oritur moralis impotentia abstinendi ab omnibus peccatis etiam per puram omissionem. Eadem enim est ratio.

Ad 5. Iam allata est sufficiens ratio, ex qua in dæmonibus, & damnatis oritur moralis necessitas peccandi, & moralis impotentia exercendi actus undique honestos. Addo, quod quia ut cum communi sententia dixi quæstione 45. de gratia, ad merendum, vel demerendum requiritur status viæ, dæmones, & damnati per peccata, quæ committunt in statu termini, & æternæ damnationis, non merentur novam poenam.

QVAESTIO CXG.

Utrum in dæmonibus detur dolor, & tristitia, rum spectans ad poenam sensus, tum spectans ad poenam damni, quique ab ipsis excludat omnino delectationem, & gaudium?

S. Tho. qu. 64. art. 3.

1. **V**idetur in dæmonibus non dari dolor, & tristitia, primò, quia qui dolet de malo ut præsentī, timet malum ut futurum; sed in dæmonibus non est timor mali futuri; nam Job. 16. de diabolo dicitur, *factus est, ut nullum timeret*: ergo.

2. Secundo dolere de malo bonum est; sed dæmones carent omni bono: ergo non dolent de malo saltem culpæ, ac proinde non habent vermem conscientiæ, qui est dolor de malo culpæ.

3. Tercio videntur dæmones non necessariò dolere, ac tristari. Nam possunt cessare ab

omni actu voluntatis: siquidem ut dicit Augustinus lib. 1. retract. cap. 22. *Nihil tam est in potestate voluntatis, quam ipsum velle*; sed dolor, & tristitia sunt actus voluntatis: ergo.

4. Quarto dolor dæmonum videtur non spectare ad poenam sensus. Nam cum careant sensu, sunt incapaces poenæ sensus.

5. Quinto videtur ex alia parte omnis dolor, & tristitia dæmonum spectare ad poenam sensus. Nam quia cognitione scitiam intellectualem dicimus sentire, omne malum pendens ex cognitione etiam intellectualem, cum infligitur in poenam, vocatur poena sensus; sed omnis dolor dæmonum pendet ex cognitione, & illis infligitur in poenam: ergo pertinet ad poenam sensus: poena autem damni consistit præsertim in priuatione beatitudinis, quæ est malum non pendens à cognitione.

6. Sexto videtur dolor, & tristitia dæmonum non esse tanta, ut ab eis omnino excludat delectationem, & gaudium. Ut enim dicit Augustinus lib. de Genesi contra Manichæos, cap. 17. *diabolus potestatem habet in eos, qui Dei præcepta contemunt, & de hac tam infelici potestate letatur*.

7. Respondeo, quod dolor, timor, gaudium &c. in quantum sunt passionibus appetitus sensitivi, non sunt in dæmonibus, cum careant appetitu sensitivo, qui operatur per organum corporeum: at in quantum sunt actus voluntatis, quæ tristatur de malo, & de priuatione boni, dantur in dæmonibus. Probat primò ex Scriptura. Nam Apocal. 18. dicitur: *quantum se glorificauit, ac in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*: sed ut arguit Sanctus Thomas hoc art. 3. in argumento *sed contra*, dæmones, ac præsertim Lucifer, scilicet diabolus magis se glorificauit, quam homines; ergo à fortiori debent pati tormentum, & dolorem. Apocal. 20. dicitur: *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia, & pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte*: 2. Petri 2. dicitur: *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos; sed cruciatus includit dolorem*: ergo.

8. Probat secundò: nam sicut in appetitu sensitivo ex cognitione de priuatione boni, & inflictione mali sequitur dolor, sic in appetitu intellectivo, seu voluntate ex cognitione de priuatione boni, & inflictione mali sequitur dolor: sed dæmones cognoscunt se priuari summo bono, hoc est Deo, & beatitudine suo ultimo fine, & sibi infligi maxima mala: ergo in voluntate dæmonum sequitur dolor, & tristitia.

9. Hoc supposito, queritur primò, utrum dolor, & tristitia dæmonum sit ita illis necessaria, ut non possint non dolere, & tristari.

Respondeo Scotum in 2. distinct. 7. quæst. vnica, & in 4. dist. 49. quæst. 7. docuisse probabile esse dæmonem ex propria libertate, posse omnes actus voluntatis suspendere, vel collectiue, vel saltèr diuisione: siquidem ut dicit